

Оверковська Т. К.,
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічно-правових дисциплін
Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ЕКОЛОГІЧНУ ІНФОРМАЦІЮ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ

Одним із прав громадян, що забезпечує реалізацію основоположного права громадян на екологічну безпеку, слід вважати право вільного доступу до екологічної інформації. Згідно ст. 50 Конституції України [1] кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення.

Серед екологічних прав громадян ст. 9 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» [2] виокремлює право вільного доступу до інформації про стан навколишнього природного середовища (екологічна інформація) та вільне отримання, використання, поширення на зберігання такої інформації, за винятком обмежень, встановлених законом.

Закон України «Про інформацію» [3] під екологічною інформацією розуміє інформацію про стан довкілля, тобто відомості та/або дані про: а) стан складових довкілля та його компоненти, включаючи генетично модифіковані організми, та взаємодію між цими складовими; б) фактори, що впливають або можуть впливати на складові довкілля (речовини, енергія, шум і випромінювання, а також діяльність або заходи, включаючи адміністративні, угоди в галузі навколишнього природного середовища, політику, законодавство, плани й програми); в) стан здоров'я та безпеки людей, умови життя людей, стан об'єктів культури і споруд тією мірою, якою на них впливає або може вплинути стан складових довкілля та інші відомості та/або дані (ст. 13).

Отже, на законодавчому рівні екологічною вважається інформація як про стан довкілля, так й про стан навколишнього природного середовища, тобто дані та/або відомості про екологічну безпеку.

В енциклопедичних джерелах подається юридичне поняття екологічної інформації як «закріплення у законодавчому порядку будь-яких відкритих, повних і достовірних, у певних випадках термінових, відомостей про події, явища, предмети, факти, процеси, а також даних про окремих осіб у сфері використання, відтворення і охорони природних ресурсів, природних комплексів, охорони довкілля і забезпечення екологічної безпеки» [4, с. 270].

Варто зауважити, що наказом Мінприроди України від 22 грудня 2011 року № 561 було затверджено перелік видів екологічної інформації та Регламент розміщення її на веб-сайті Мінприроди [5]. Зазначений документ був прийнятий з метою забезпечення дотримання положень Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуської конвенції), яка була ратифікована Законом України від 6 липня 1999 року № 832-XIV [6].

Джерела екологічної інформації можуть бути різноманітними. Так, згідно ст. 25 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» основними джерелами такої інформації є дані моніторингу довкілля, кадастрів природних ресурсів, реєстри, автоматизовані бази даних, архіви, а також довідки, що видаються уповноваженими на те органами державної влади, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями, окремими посадовими особами.

Також, аналізуючи положення ст. 13 Закону України «Про доступ до публічної інформації» [7], можна виокремити розпорядників екологічної інформації, а саме: суб'єкти владних розпоряджень; юридичні особи, що виконують делеговані повноваження суб'єктів владних розпоряджень згідно із

законом чи договором стосовно інформації, пов'язаної з виконанням їх обов'язків; суб'єкти господарювання тощо.

Зокрема, екологічне інформаційне забезпечення здійснюється органами державної влади та органами місцевого самоврядування в межах їх повноважень шляхом: 1) підготовки спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів і подання на розгляд Верховної Ради України щорічної Національної доповіді про стан навколишнього природного середовища в Україні, а після її розгляду Верховною Радою України – опублікування окремим виданням та розміщенням в системі Інтернет; 2) щорічне інформування Радою міністрів АР Крим, обласними державними адміністраціями, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями відповідних рад та населення про стан навколишнього природного середовища відповідних територій; 3) систематичне інформування населення через засоби масової інформації про стан навколишнього природного середовища, динаміку його змін, джерела забруднення, управління відходами чи іншої зміни навколишнього природного середовища і характер впливу екологічних факторів на здоров'я людей; 4) негайного інформування про надзвичайні екологічні ситуації, 5) передачі інформації, отриманої в результаті проведення моніторингу довкілля, каналам інформаційних зв'язків органам, уповноваженим приймати рішення щодо отриманої інформації; 6) забезпечення вільного доступу до екологічної інформації, яка не становить державної таємниці і міститься у списках, реєстрах, архівах та інших джерелах (ч. 2 ст. 25-1 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища»).

Відтак на визначення джерела отримання екологічної інформації, як вбачається, впливає статус особи, а також процедура отримання екологічної інформації, тобто шляхом вільного доступу чи отримання екологічної інформації шляхом офіційного звернення із запитом у встановленому законом порядку.

Зважаючи на доступність використання, поширення та зберігання екологічної інформації, в той же час на законодавчому рівні щодо такої інформації встановлюються певні обмеження. Зокрема, в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав із зазначенням строку дії цих обмежень, у тому числі й права на екологічну інформацію (ст. 64 Конституції України). Крім цього, ч. 2 ст. 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації» передбачається, що обмеження доступу до інформації здійснюється виключно в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності, для охорони здоров'я населення тощо, відповідно до закону.

Зазначимо, що правовою гарантією права громадян на отримання екологічної інформації слід вважати встановлену законодавством юридичну відповідальність за порушення законодавства України про інформацію (ст. 27 Закону України «Про інформацію»). Також відповідальність за порушення екологічного законодавства несуть особи, винні у відмові від надання своєчасної, повної та достовірної інформації про стан навколишнього природного середовища, а також про джерела забруднення, у приховуванні випадків аварійного забруднення навколишнього природного середовища або фальсифікації відомостей про стан екологічної обстановки чи захворюваності населення (ст. 68 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища»).

Таким чином, викладене вище та чинне законодавство України дозволяють виокремити певні теоретико-правові засади права громадян на екологічну інформацію, що зводяться до наступних:

- 1) є конституційним, невід'ємним та невідчужуваним екологічним правом громадян;
- 2) виступає способом реалізації екологічних потреб та інтересів;

3) право на отримання екологічної інформації регламентовано на рівні Конституції України, законів України та підзаконних нормативно-правових актів;

4) зміст становлять повноваження щодо вільного отримання, використання, поширення та зберігання екологічної інформації;

5) в умовах воєнного або надзвичайного стану на право отримання екологічної інформації можуть бути встановлені обмеження;

6) процесуальний порядок реалізації права на отримання екологічної інформації та гарантування доступності екологічної інформації регулюється чинним законодавством України.

Список використаних джерел:

1. Конституція (Основний Закон) України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25 червня 1991 р. № 1264-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 41. Ст. 546.

3. Про інформацію : Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Ст. 650.

4. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Харків : Право, 2016. Т.14 : Екологічне право / редкол.: Ю.С. Шемшученко та ін. ; Нац. акад. прав. наук України ; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2018. 776 с.

5. Про затвердження Переліку видів екологічної інформації та Регламенту розміщення її на веб-сайті Мінприроди : наказ Мінприроди України від 22 грудня 2011 р. № 561. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561737-11#Text> (дата звернення: 05.12.2023).

6. Про ратифікацію Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що

стосуються докiлля : Закон України вiд 6 липня 1999 р. № 832-XIV. *Вiдомостi Верховної Ради України*. 1999. № 34. Ст. 296.

7. Про доступ до публiчної iнформацiї : Закон України вiд 13 сiчня 2011 р. № 2939-VI. *Вiдомостi Верховної Ради України*. 2011. № 32. Ст. 314.

Сатаєва А. М.,
*начальник юридичного вiддiлу,
асистент кафедри фундаментальних
i приватно-правових дисциплiн
Вiнницького державного педагогiчного
унiверситету iменi Михайла Коцюбинського*

ПУБЛIЧНI ЗАКУПIВЛI В УМОВАХ ДIЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНI

В умовах дiї правового режиму воєнного стану важливо забезпечити прозорiсть та публiчнiсть закупiвель, щоб максимально ефективно використовувати державнi кошти.

Незважаючи на незначний час впровадження системи публiчних закупiвель, головною метою якої є зменшення корупцiйного рiвня закупiвельної дiяльностi та пiдвищення їх конкурентностi, система державних закупiвель Prozorro, починаючи з 2016 року демонструє позитивну тенденцiю до елiмінацiї корупцiйної складової, але все ще система не позбавлена недолiкiв, в яку внесли свої негативнi корективи, й воєнний стан. Саме завдяки тому, що усi торги з використанням державних коштiв здiйснюються на єдиному веб-порталi державних закупiвель Prozorro будь-хто в Україні може вiдслiдкувати через систему, як витрачаються кошти платникiв податкiв, за якими цiнами закуповується той чи iнший товар, надається певна послуга [8, с.150].

Вiйна внесла свої корективи в сферу публiчних закупiвель. Пiсля початку повномасштабної вiйни, уряд прийняв декiлька постанов, якi стосувалися публiчних i оборонних закупiвель. Основною метою впровадження змiн у